uh oh...
Gladio!

de geheime
oorlogsvoering van de NAVO

en het stay-behind netwerk
in Nederland

De OSL Stichtingen
staan voor een
Ordentelijke
Samenleving
Leving!

inhoud

Gladio
bloedbaden
extreem-rechts
uh oh

een NAVO-schandaal
destabiliseren om te stabiliseren
premier Andreotti bekent
onorthodoxe oorlogsvoering
internationaal
geld, drugs, wapens

Nederland
de brief van Lubbers
gladio der nette jongens
de mensen van O&I
wapendepots
opheffing

Operaties & Inlichtingen
Londen
Operaties
Inlichtingen
coördinatie
taken

wie is er de baas en waarom?
weerbaarheidsorganisaties
particuliere inlichtingendiensten
concurrentie

staatsgrepen en aanslagen
Indonesië
onenigheid
door de eeuwern trouw
‘knokploeg’
de Anjer

geestelijke weerbaarheid
de Echte Echte Waarheid
SOEV
voormalig verzet
Volk en Verdediging
Interdoc & extreemrechts
Stichting NL-VS

een bankschandaal
vastgoed en wapens
Frans Afman
mafia

Gladio

bloedbaden

Op 2 augustus 1980 verwoest een gigantische explosie de hele linkervleugel van een treinstation in Bologna, Italië. 85 mensen komen om het leven en nog eens 200 mensen raken ernstig gewond. Het is een bomaanslag: een tas met explosieven was achtergelaten in de wachtkamer van de 2e klas.[1, 2]

De aanslag is er één in een lange reeks die in 1969 begint. Er ontploft dat jaar een bom, midden op een van de drukste pleinen van Milaan. 16 mensen komen om het leven, 80 raken gewond. In de jaren erna volgen onder andere een bomaanslag bij een vakbondsdemonstratie in Brescia in 1974 (8 doden, 102 gewonden), een bomaanslag op een trein in 1974 (12 doden, 48 gewonden) en nog een bomaanslag op een trein in 1984 (16 doden).[1, 2]

De jaren ‘70 en ‘80 zijn jaren van grote politieke spanningen in Italië, waarin door zowel linkse als rechtse groepen aanslagen worden gepleegd. Waar de terreur van links in deze periode zich richt op specifieke individuen die een representatieve rol hebben, is de terreur van rechts gericht op het zaaien van angst onder de gehele samenleving, veelal door middel van bomaanslagen.[1]

En in tegenstelling tot de linkse terroristen die in de gevangenis belanden, weten de terroristen van rechts na elk bloedbad op mysterieuze wijze te ontsnappen.[1]

In de jaren zeventig en tachtig maakt het Italiaanse parlement, waarbinnen de communistische en socialistische partijen een groot deel van de macht in handen hebben, zich steeds meer zorgen over het feit dat een schijnbaar eindeloze reeks mysterieuze bloedbaden het land schokte zonder dat de terroristen, noch de mensen erachter konden worden geïdentificeerd.[1]

In 1988 stelde de Italiaanse Senaat hiervoor een speciale parlementaire onderzoekscommissie in. De commissie kreeg de naam ‘Parlementaire onderzoekscommissie naar terrorisme in Italië en de oorzaken van het niet identificeren van de verantwoordelijken voor de bloedbaden.’[3] Het wordt de onderzoekscommissie niet makkelijk gemaakt: documenten worden vernietigd en getuigen houden informatie achter.[1]

extreem-rechts

Ondertussen is een rechter uit Venetië, Felice Casson, ook op onderzoek uit. Hij heropent een onderzoek naar een aanslag van 10 jaar eerder in het Italiaanse dorpje Peteano, nadat hij een reeks aan blunders en vervalst bewijs rond de aanslag ontdekt.[1, 4]

De aanslag vond plaats op 31 mei 1972. Er ontploft een autobom in de buurt van Peteano. Agenten van de Italiaanse militaire politie waren naar de auto gelokt met een anoniem telefoontje. Drie van hun komen om het leven, 1 raakt gewond. Twee dagen later krijgt de politie een anoniem telefoontje waarin de Rode Brigades, een communistische terreurgroep, in verband worden gebracht met de aanslag. De politie treed onmiddellijk hard op en arresteert ongeveer 200 communisten. [1, 4]

Tot zijn verbazing komt rechter Casson er achter dat de aanslag helemaal niet door een linkse groep is gepleegd. Het tegenovergestelde blijkt waar: de extreem-rechtse organisatie Ordine Nuovo zat er achter. Samen met de Italiaanse militaire geheime dienst had deze groep het plan voor de aanslag gemaakt, en vervolgens de schuld aan de militante linkse Rode Brigades gegeven.[1]

Door de onthullingen van getuigen en documenten in zijn onderzoek naar de aanslag begint de italiaanse rechter Casson geleidelijk te begrijpen dat hij niet te maken heeft met privéterrorisme, maar met staatsterrorisme, betaald met belastinggeld. Onder de noemer ‘de strategie van spanning’ moest door middel van aanslagen onrust in de

samenleving worden gecreëerd, om daarmee indirect het binnenlandse communisme tegen te gaan.[1]

De recht-extremistische terrorist Vinciguerra, die bij de aanslag in Peteano de bom had geplant, getuigt:
"*Je moest burgers aanvallen, de mensen, vrouwen, kinderen, onschuldige mensen, onbekende mensen die ver verwijderd waren van enig politiek spel. De reden was heel simpel. Deze mensen, het Italiaanse volk, moesten gedwongen worden zich tot de staat te wenden en om meer veiligheid te vragen. Dit is de politieke logica achter alle bloedbaden en bomaanslagen die ongestraft blijven, omdat de staat zichzelf niet kan veroordelen of verantwoordelijk kan stellen voor wat er is gebeurd.*"[1]

"*Met het bloedbad in Peteano, en met alles wat daarop volgde,*" vertelt Vinciguerra in 1984, "*zou het ondertussen duidelijk moeten zijn dat er een echte, geheime en verborgen structuur bestaat die de gruweldaden strategisch kon sturen.*" Die structuur bestaat volgens Vinciguerra binnen de staat zelf. Hij zegt dat er in Italië een geheime strijdmacht bestaat, parallel aan de officiële strijdkrachten, dat bestaat uit burgers en militairen, en dat op Italiaanse bodem verzet moet organiseren tegen een Russisch leger.[1]

"*Het is een geheime organisatie, een superorganisatie, met een netwerk van communicatie, wapens en explosieven, en mannen die getraind zijn om deze te gebruiken*". Vinciguerra onthult dat deze "*superorganisatie, bij gebrek aan een Sovjet-militaire invasie die wellicht niet zou plaatsvinden, namens de NAVO de taak op zich nam om een afglijding naar links in het politieke evenwicht van het land te voorkomen. Dit deden ze met de hulp van de officiële geheime diensten en de politieke en militaire krachten.*"[1]

uh oh

In juli 1990 krijgt rechter Casson toestemming om zijn onderzoek uit te breiden naar de archieven van de Italiaanse militaire geheime dienst. Daar ontdekt hij documenten die voor het eerst bewijzen dat er in Italië een geheim leger bestaat met de naam 'Gladio', het

Italiaanse woord voor zwaard. Dit geheime leger bestond als een subafdeling van de militaire geheime dienst, en had onorthodoxe oorlogsvoering als taak. Bovendien vindt Casson in het archief documenten die zowel de NAVO als de Verenigde Staten in verband brengen met Gladio, ondermijning en rechtse terroristen in Italië en andere West-Europese landen.[1, 4]

Op basis van de documenten die hij heeft ontdekt, neemt Casson in 1990 contact op met de parlementaire onderzoekscommissie naar terrorisme in Italië en de oorzaken van het niet identificeren van de verantwoordelijken voor de bloedbaden. De commissie is erg bezorgd over de ontdekkingen van Casson en zijn het er over eens dat het onderzoek naar het geheime leger van Gladio onderdeel moet zijn van het werk van de onderzoekscommissie, omdat het de sleutel vormt tot zowel de bloedbaden als de redenen waarom ze zoveel jaren onopgelost zijn gebleven.[1]

bronnen 'Gladio'

1 *NATO's secret armies: Operation Gladio and terrorism in Western Europe* – Daniele Ganser (2005)
2 het Vrije Volk 22-01-1987
3 https://www.parlamento.it/parlam/bicam/terror/stenografici/steno72.htm
4 NRC 08-11-1990

een NAVO-schandaal

destabiliseren om te stabiliseren

Op 2 juli 1990 wordt op de Italiaanse televisie een interview uitgezonden met Richard Brenneke, ex-medewerker van de Amerikaanse geheime dienst CIA. Hij verklaart in het interview tegenover een Italiaanse journalist dat hij vanaf 1969 tot het begin van de jaren tachtig, in opdracht van de CIA, tientallen miljoenen dollars heeft overgemaakt naar de extreem-rechtse Italiaanse vrijmetselaarsloge (geheime club) Propaganda Due.[1, 2]

Die geldstroom liep via een internationaal netwerk van bedrijven waarover hij de leiding had, vertelt Brenneke. De bedragen variëerden van 1 miljoen tot ruim 10 miljoen dollar per maand. Volgens Brenneke was het de bedoeling dat Propaganda Due met dit geld in een aantal Europese landen terreur zou zaaien.[1, 2]

Middels samenwerking met de mafia, participatie in de drugshandel, bomaanslagen, politieke moorden en ontvoeringen moest het politieke klimaat in een aantal landen worden ontwricht. Het doel hiervan was dat de VS reden zou hebben om ‘in te grijpen’ om de chaos te herstellen, en op die manier landen die te veel van de atlantische NAVO-koers afweken, konden worden bijgestuurd: “*destabiliseren om te stabiliseren*”.[1, 2]

De journalist waar Brenneke door wordt geïnterviewd had materiaal verzameld waaruit blijkt dat de CIA ruim veertig jaar betrokken was geweest bij extreem-rechtse terreur in Europa. In 1990, na een moeizame speurtocht, slaagt hij er in twee voormalig medewerkers van de CIA te interviewen. Een hiervan, Brenneke, stopte met werken voor de CIA nadat hij er achter kwam dat zijn zoon verslaafd was aan drugs. Sindsdien deelt hij af en toe wat informatie over de activiteiten van de CIA. Hij bevestigt in zijn interview het verhaal van de Italiaanse journalist, en ondersteunt het met documenten.[1]

De uitzending van het interview zorgt voor een politieke crisis. De Italiaanse pers stort zich op het verhaal en brengt het CIA-Propaganda Due-complot unaniem in verband met de reeks bloedige bomaanslagen die in de jaren ‘70 en ‘80 in Italië hebben plaatsgevonden.[1] Het hoofd van Propaganda Due, Licio Gelli, is namelijk een van de daders van de bomaanslag in Bologna.[7] De Italiaanse regering besluit een onderzoek in te stellen naar de betrokkenheid van de CIA bij moordaanslagen op Italiaanse industriëlen, politici en rechters.[3]

De resterende afleveringen met de rest van de interviews worden nooit vertoond. Na het uitzenden van de eerste aflevering van de interviews wordt het resterende beeldmateriaal, en de verzamelde CIA-documentatie, door de Italiaanse justitie in beslag genomen.[1]

De Italiaanse president geeft na de uitzending het bevel een gerechtelijk onderzoek te starten om na te gaan of de beweringen van Brenneke kloppen. De verklaringen van Brenneke over de financiering van P2 door de CIA blijven overeind.[1]

De CIA zelf ontkent hard dat Brenneke ooit bij ze in dienst is geweest. Maar volgens de uitspraak van een rechtszaak in 1990 was dit wel degelijk het geval. Deze rechtszaak vond plaats omdat Brenneke was aangeklaagd voor het uiten van valse beschuldigingen tegen president Bush rond een ander CIA-schandaal, de Iran-Contra affaire. Hij werd hiervan vrijgesproken, en er werd bevestigd dat Brenneke als ‘contractor’, een soort freelancer, voor de CIA heeft gewerkt.[1, 2] De ontkenning van de CIA lijkt dus gebaseerd te zijn op een technisch detail.

premier Andreotti bekent

In oktober van 1990, onder druk van alle onthullingen, is de Italiaanse premier Andreotti gedwongen het bestaan van Gladio aan het parlement toe te geven.[4] Langzaam maar zeker komt er meer informatie over het netwerk naar boven. Andreotti onthult dat Gladio in 1956 is opgericht. Na de Tweede Wereldoorlog werd een akkoord getekend tussen de Italiaanse en de Amerikaanse geheime diensten

over de 'organisatie en activiteit van het geheime netwerk na de bezetting'.[5]

Andreotti deelt verder dat Gladio is ontstaan als onderdeel van een netwerk voor clandestien verzet binnen NAVO-landen, om te strijden tegen een eventuele Sovjet-invasie.[5] De angst voor een Sovjet-invasie was reëel, vertelt de premier, en er werden in veel Europese landen dergelijke verzetsgroepen opgericht. Deze landen hadden onderling afspraken gemaakt. In de jaren direct na de oorlog ging dit om Italië, Nederland, België en Frankrijk, later ook om Denemarken, Noorwegen, West-Duitsland en Oostenrijk.[4]

Gladio bestaat uit bijna duizend man, militairen maar vooral burgers, die getraind worden om in het geval van een bezetting in Italië achter te blijven en sabotage-acties en guerrillatechnieken uit te voeren. Het Gladio-netwerk wordt daarom ook aangeduid als de Italiaanse ‘stay-behind’.[5]

De manschappen voor Gladio werden gerekruteerd in extreem-rechtse kringen, kregen een militaire opleiding op een basis in Sardinië en konden terugvallen op een groot aantal geheime wapenopslagplaatsen.[4] Verspreid door Italië, in bossen, velden, en onder kerken en begraafplaatsen, lagen 139 depots begraven.[5]

Volgens Andreotti zaten in deze depots onder andere draagbare wapens, munitie, explosieven, handgranaten, messen en dolken, mortieren, verschillende soorten geweren, radiozenders en verrekijkers. Het materiaal was door de CIA verstrekt.[5]

De samenwerking tussen de CIA en de Italiaanse militaire geheime diensten werd gecoördineerd door geheime organisaties voor onorthodoxe oorlogsvoering van de NAVO. Andreotti deelt dat, nadat de geheime verzetsorganisatie was opgericht, Italië werd opgeroepen om deel te nemen aan een comité dat opereerde binnen de reikwijdte van het militaire hoofdkwartier van de NAVO, SHAPE.[5]

onorthodoxe oorlogsvoering

Na twee weken stilte reageert de NAVO op Andreotti's onthullingen over Gladio. De waarnemend woordvoerder op het NAVO-hoofdkwartier SHAPE in België zegt dat de NAVO van niets weet. "*Wij hadden nog nooit van Gladio gehoord voordat we daarover de afgelopen dagen in de Italiaanse kranten lazen. In onze organisatie bestaat een dergelijke structuur niet en heeft zij nooit bestaan: de defensieplannen van het Atlantisch bondgenootschap gaan op geen enkele manier uit van verzet in gebieden die mogelijk kunnen worden bezet*." [4, 5]

De ontkenning leidt tot een probleem. Als de NAVO echt niets met Gladio te maken heeft, zouden de Italiaanse president en premier Andreotti moeten worden aangeklaagd voor het schenden van de grondwet. Gladio zou dan namelijk geen enkele legale basis hebben.[4]

Daarom wordt, één dag later, nog een verklaring door de NAVO naar buiten gebracht. In deze laatste reactie op de Gladio-affaire wordt over de eerste verklaring gezegd: "*De verklaring (...) is onjuist en gebaseerd op verkeerde informatie*." [4, 5]

Binnen de NAVO bleek inderdaad al sinds de jaren '50 een uitgebreide structuur te bestaan voor het coördineren van stay-behind groepen in meerdere landen.[5, 6] Deze coördinatie vond plaats binnen SHAPE, het militaire hoofdkwartier van de NAVO. Hier was een afdeling opgericht, de Special Projects Branch (SPB), die zich bezighield met 'onorthodoxe oorlogsvoering'. Deze SPB kon de verschillende nationale stay-behind-organisaties verzoeken om activiteiten voor te bereiden op het gebied van inlichtingen, acties en psychologische oorlogvoering.[6]

Het in 1951 opgerichte Clandestine Planning Committee (CPC) was in vredestijd de verbinding tussen de SPB en de stay-behind-organisaties, en hield zich bezig met het plannen, voorbereiden en aansturen van de van de onorthodoxe oorlogsvoering van de verschillende stay-behinds. Daarnaast was er in 1958 in NAVO-

verband een Allied Clandestine Committee (ACC) opgericht voor het bespreken van ‘matters of major policy and doctrine’.[6]

Alleen officieren met de hoogste NAVO-veiligheidsmachtigingen mochten bij het hoofdkwartier van de CPC naar binnen. In de jaren ‘70 waren de leden van de CPC Groot-Brittannië, Frankrijk, Duitsland, België, Luxemburg, Nederland en Italië. De vertegenwoordigers van de geheime structuren kwamen elk jaar bijeen in een van de hoofdsteden van de deelnemende landen. Bij elke vergadering waren belangrijke CIA-officieren aanwezig.[5]

internationaal

Niet alleen in Italië worden verbanden gelegd tussen extreem-rechtse terreur en de stay-behind-netwerken. Er blijkt in bijna elk land met een stay-behind netwerk wel iets mis te zijn.

In België worden na de onthulling van het Belgische stay-behind-netwerk SDRA-8 vragen gesteld over mogelijke verbanden met een reeks extreem gewelddadige moorden, inbraken en overvallen waarvan de daders nooit zijn gepakt. Er worden verbanden gelegd tussen de aanslagen en extreem-rechtse groepen en Belgische geheime diensten.[5, 8]

In Duitsland is in 1981 door rechts-extremisten tijdens Oktoberfest in München een bloedbad aangericht waarbij 13 doden en 213 gewonden vielen, mogelijk met wapens uit een depot van de Duitse stay-behind.[5]

In 1966 wordt door de CIA in Portugal Aginter Press opgericht, een organisatie die een geheim stay-behind-leger runt[5] en dat direct betrokken was bij de terroristische campagne van de strategie van spanning in de jaren 70 in Italië.[9]

In Griekenland neemt een stay-behind leger de macht van het Griekse ministerie van Defensie over, en pleegt een militaire staatsgreep waarbij een rechtse dictatuur wordt geïnstalleerd.[5]

In 1971 pleegt het leger in Turkije een staatsgreep. Het Turkse stay-behind-leger Contra-Guerrilla pleegt binnenlandse terreur en doodt honderden mensen.[5]

De moord op de Zweedse premier Olof Palme wordt ook met Gladio in verband gebracht, nadat Richard Brenneke verklaart dat de CIA hier achter zat.[3] Deze moord houdt mogelijk verband met illegale wapenleveringen aan Iran, een situatie die bekend zou worden als de Bofors-affaire, naar de naam van Bofors, het Zweedse wapenbedrijf die hier de grootse in speelt.[10, 11]

geld, drugs, wapens

Brenneke vertelt aan Belgische journalist Hugo Gijsels dat er in heel Europa en ver daarbuiten netwerken bestaan die door de CIA worden geleid en gefinancierd. Deze geldstroom zou niet altijd een uitsluitend politieke of terroristische bestemming hebben.[1]

Naast de grote bedragen ten behoeve van Licio Gelli, P2 en het Italiaanse terrorisme, zouden ook grote betalingen plaatsvinden om de drugshandel van en naar Italie en de Verenigde Staten te financieren. Via hetzelfde netwerk werden ook wapens geleverd aan Iran, waartegen destijds een wapenembargo van kracht was. Een deel van de opbrengst van de illegale wapen- en drugshandel ging dan weer naar het Gladio-netwerk.[1] Een internationaal, ingewikkeld, en onoverzichtelijk financieel netwerk.

Ook Nederland was in deze periode flink betrokken bij illegale wapenleveranties aan Iran. Muiden Chemie, een bedrijf dat 25 procent in bezit was van de staat[13], speelde een grote rol in de Bofors-affaire.[11] Het bedrijf leverde kruit aan Iran dat werd vervoerd door de CIA-vliegmaatschappij St. Lucia Airways[14]. In de pers bleef het hierover redelijk stil.[13]

Brenneke vertelt ook details over drugshandel en wapenleveringen in de jaren 1986 en 1987 met en via Gelli aan Italiaanse terroristen. Zo is er sprake van een belangrijke bijeenkomst met Brenneke, Gelli en de Rotterdamse zakenman A. in het Rotterdamse Hilton Hotel. De financiële kant van deze affaires werd volgens Brenneke geregeld via

een aantal bankrekeningen, waaronder een bij de Credit Lyonnais Bank Nederland. Volgens Brenneke kan een zekere Afman uit Rotterdam hierover alle inlichtingen verschaffen. [3]

Zijn beschuldiging bewijzen kan Brenneke niet, maar hij stelt wel zijn telefoonrekeningen uit die tijd ter beschikking. Eén nummer op die rekening is het privénummer van bankier Frans Afman. Ook wordt het nummer van Licio Gelli gevonden.[3]

Frans Afman ontkent enige betrokkenheid. "*Toen ik dat las wist ik niet eens wat Gladio voorstelde. Sterker nog, ik had er nooit van gehoord. Te gek voor woorden. Ik kan ze wel voor de rechter slepen, maar daar schiet ik niets mee op.*" Zijn verklaring voor de beschuldiging: "*Het is de jaloezie in je omgeving. Kinnesinne. Een gefrustreerde jurist of relaties die geen lening kregen, willen je nek om draaien. Mensen praten graag.*"[15]

Hoe zit het echt met Nederland en het Gladio-netwerk?

bronnen ‘een NAVO-schandaal’

1 *Netwerk Gladio* - Hugo Gijsels (1991)
2 https://www.parlamento.it/parlam/bicam/terror/stenografici/steno72.htm
3 de Telegraaf 28-07-1990
4 NRC 08-11-1990
5 *NATO’S secret armies* – Daniele Ganser
6 *De Nederlandse stay behind-organisatie in de koude oorlog 1945-1992: Een institutioneel onderzoek* – Dick Engelen (2005)
7 het Vrije Volk 22-01-1987
8 *De bende & co, 20 jaar destabilisering in Belgie* - Hugo Gijsels (1990)
9 I*nterdoc, een geheim netwerk in de koude oorlog* - Giles Scott-Smith (2012)
10 https://corruption-tracker.org/case/the-bofors-scandal
11 *Des armes pour l’Iran* - Walter de Bock, Jean-Charles Deniau (1988)
12 https://www.cia.gov/readingroom/docs/CIA-RDP90T00100R000300300001-7.pdf
13 *Het Nederlandse wapenexportbeleid, 1963-1988* - Ko Colijn & Paul Rusman (1989)
14 Nieuwsblad van het Noorden 09-11-1987 p3
15 de Telegraaf 14-03-1992 p17

Nederland

de brief van Lubbers

Nadat Andreotti in zijn brief het bestaan van een stay-behind netwerk in Nederland noemt[1], blijft het in eerste instantie stil. De minister van defensie weigert commentaar. Hij beroept zich op artikel 104 van de grondwet, waarin staat dat informatie niet met het parlement hoeft te worden gedeeld als de openbaarmaking ervan in strijd is met de belangen van de staat.[2] Maar na kamervragen moet worden toegegeven dat er ook hier zo'n netwerk bestaat.[3] Op 13 november 1990 stuurt premier Lubbers een brief aan de tweede kamer waarin hij het bestaan van een Nederlands stay-behind-organisatie erkent.[4] De dienst heet 'O&I': Operaties en Inlichtingen.[5]

In zijn brief deelt Lubbers dat er in Nederland 'geen sprake is van een geheim commando'. Maar, schrijft hij, er is in de jaren vijftig wél een organisatie opgericht, met als taak er in het geval van een bezetting voor te zorgen dat de regering in ballingschap over informatie uit bezet gebied kan beschikken. Een ander doel van deze organisatie, vervolgt de brief, is de 'versterking van de geestelijke weerbaarheid van de bevolking in bezettingstijd.[4]

Verder wordt in de brief gedeeld dat er nooit sprake is geweest van 'buitenlands of NAVO-toezicht' op de organisatie.[4] Ook schrijft Lubbers dat het uitvoeren van grootschalige sabotage-activiteiten in oorlogstijd geen taak van de organisatie was. Het karakter zou volgens Lubbers niet overeen komen met soortgelijke organisaties in andere landen.[6] Bovendien zou de Nederlandse organisatie, die een 'gemengd burgerlijk militair karakter heeft', voor zijn activiteiten slechts bescheiden bedragen uit een geheim potje van Defensie ontvangen.[4]

Er zijn redenen te twijfelen aan deze verklaringen van Lubbers. De stay-behinds in de verschillende landen hebben immers, volgens de brief van premier Andreotti, onderling geheime afspraken gemaakt.

Ook Nederland is onderdeel van de organisatiestructuur voor de stay-behind-netwerken van de NAVO, en overlegt hierin onder andere met Italie en Belgie.[5] De Nederlandse stay-behind lijkt qua grootte niet veel te verschillen van het Belgische stay-behind-netwerk.[7] En Nederlandse leden van O&I samen met leden van Gladio hebben getraind op de trainingsbasis Sardinië.[8]

Bovenop dit alles beschikt O&I volgens een ex-inlichtingenofficier over omvangrijke particuliere fondsen. "*Topmensen uit het bedrijfsleven hebben er uit vaderlandsliefde geld voor over om een organisatie als O&I in stand te houden*", deelt de officier. "*Daarom is de greep van de politiek op de organisatie waarschijnlijk ook niet erg groot.*"[9]

gladio der nette jongens

Op de brief van Lubbers volgt een spoeddebat. In dit debat ontkent Lubbers dat er particuliere financiering voor O&I beschikbaar was. Wel wil hij nagaan of voor bepaalde 'cover-up activiteiten' gebruik is gemaakt van 'beperkte financiering door particulieren'.[10]

Lubbers verzekert tijdens het spoeddebat dat de geheime organisatie, die 'in actie komt zodra Nederland door een vreemde mogendheid bezet wordt', ook in oorlogstijd niet onder het gezag van de NAVO valt. Verder vertelt Lubbers dat hij niet op de hoogte is van de samenstelling van de organisatie en, uit veiligheidsoverwegingen, ook geen enkele behoefte heeft dat te weten. Maar hij kan met zekerheid het feit delen dat de leiding van de organisatie in goede handen is. Verdere informatie is volgens hem overbodig en gevaarlijk.[11]

Hij wilde alleen een tipje van sluier oplichter, zegt hij, omdat er grote opschudding was ontstaan over 'veel zwaarder toegeruste organisaties' in andere Europese landen. Om 'geruchtvorming' te voorkomen en 'ongerustheid' bij een deel van de bevolking weg te nemen heeft premier Lubbers de openbaarheid opgezocht.[11]

Vanuit de Tweede Kamer komt weinig kritiek op het bestaan (en op het geheimhouden) van het Nederlandse stay-behind netwerk. Lubbers is niet van plan de stay-behind op te heffen,[11] maar heeft toegezegd de organisatie zo veel mogelijk in te krimpen. Door de grote partijen wordt dit als voldoende maatregel geacht. Bij voorbereidingen voor mobilisatie zijn nu eenmaal geheime plannen nodig, zo redeneren veel kamerleden.[6]

de mensen van O&I

Niet veel later zou blijken dat Lubbers zelf betrokken was geweest bij het werven van agenten voor O&I, door werknemers van O&I te introduceren bij directeuren van bedrijven. Het NRC schrijft dat vooral bij ondernemingen die in een oorlog een strategische waarde kunnen hebben, zoals Philips en de Nederlandse Spoorwegen door O&I medewerkers worden geworven.[12] Daarnaast wordt er, schrijft de Groene Amsterdammer, gerekruteerd uit de 'bernhardiaanse' kant van het voormalig verzet, zoals bijvoorbeeld het Oud Strijders Legioen (OSL).[7]

OSL-voorzitter Prosper Ego, die ook bij de internationale extreem-rechtse organisatie World Anti Communist League betrokken is[13], reageert kort op het nieuws over de Nederlandse stay-behind. "Ik ben blij verbaasd dat de Nederlandse overheid zo intelligent is geweest deze organisatie op te zetten."[7]

Anti-communist en oud-medewerker van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (de voorloper van de AIVD), Cees van den Heuvel[14], zegt niets over zijn mogelijke eigen betrokkenheid bij het Nederlandse stay-behind netwerk. Maar, hij is er wel van op de hoogte. "Gladio was een NAVO-aangelegenheid. Het uitgangspunt was dat de landen in kwestie niet zoals in de Tweede Wereldoorlog zouden mogen worden overrompeld. Bij een Russische bezetting zouden de stay-behind forces sabotage-acties moeten uitvoeren en de geestelijke weerbaarheid van de bevolking moeten bevorderen. Dat is in Italie en Belgie een beetje anders uitgepakt, daar ging men zich op het heden richten, maar dat is in Nederland bij mijn beste weten nooit gebeurd. Hier was en is het eigenlijk een heel rustige groep."[7]

De Nederlandse stay-behind-organisatie werkte met een cellensysteem: verschillende groepen die los van elkaar opereren en niet van elkaars activiteiten of leden op de hoogte zijn. Het doel hiervan was te zorgen dat bij uitlekken van informatie over de ene cel, de ander nog veilig verder kan opereren.[5,15]

De enige politicus die toegaf hoofd te zijn geweest van een cel van O&I was Ad Ploeg, oud VVD-2e kamerlid. Ook hij is lid geweest van het Oud Strijders Legioen, en bezoeker van een wereldconferentie van de WACL.[13, 15, 16] Ad spreekt in een interview met de Telegraaf: “Je moet O en I niet zien als een geheimzinnig genootschap dat een rechtse, militaire coup aan het voorbereiden is.” [15]

Hij vertelt verder: “Ik heb onmiddellijk na het oprichten van de organisatie laten weten dat op mij altijd een beroep kon worden gedaan. Bij ons gold 'Alles wat je weet kan teveel zijn.' Daarom wist de ene cel ook niet precies wie deel uitmaakte van een andere cel. We wisten alleen wel dat het stuk voor stuk ging om voortreffelijke Nederlanders." [15]

wapendepots

De pers vindt na de onthulling van O&I direct verbanden met twee wapendepots die in de jaren ‘80 door burgers ontdekt werden. Een van deze depots werd in een bos in de buurt van Roermond gevonden. Minder dan een meter onder de bodem, lagen twintig aluminium kisten. Elke kist bevatte vier FN-pistolen met munitie en onderhoudsmateriaal, een pistoolmitrailleur en een aantal springladingen.[3] De wapens waren in perfecte staat, en waren verpakt in vetvrij papier.[2] Elke kist was bedoeld voor een groep van ongeveer vijf à zes militairen.[3]

Een ander wapendepot van de nederlandse stay-behind-organisatie werd in 1983 door jongeren gevonden in een bos in de buurt van Rozendaal. Ook zij vinden met hun metaaldetectoren begraven aluminium kisten onder de grond, gevuld met handgranaten,

kleefmijnen, machinepistolen en munitie[17]. Het waren voldoende wapens om een groep van vijftig militairen mee uit te rusten.26 Alle wapens zijn later door de politie teruggevonden in de illegale wapenhandel, op vijf granaten na. Eén van die granaten was door de jongens ‘s nachts door een toiletraampje van het politiebureau in Rozendaal gegooid.[17, 18]

Op 16 november 1990 bevestigt premier Lubbers dat beide wapendepots inderdaad te maken hebben met de Nederlandse “stay-behind force”.[19] Er zijn verspreid door Nederland zulke depots begraven, waaronder in openbare bossen en parken.[15]

Het wapendepot bij Rozendaal blijkt van de O-cel van Ad Ploeg te zijn. Ploeg reageerde: “Ik vind het heel jammer dat nu bekend is geworden dat het in Rozendaal om een O&I-arsenaal ging. Alles had beter geheim kunnen blijven." [15]

Het nieuws over de wapendepots van O&I is nog niet voorbij. Er bleken ook twee wapenopslagplaatsen in Den Haag te hebben gelegen. In de jaren ‘80 vinden medewerkers van de Haagse plantsoendienst in de duinen een wapenopslagplaats, die na een zware storm bloot was komen te liggen. De wapens werden door het ministerie van defensie opgeëist.[20]

Het andere Haagse wapendepot lag in de Scheveningse bosjes, en bleek bij een controle in 1984 te zijn leeggeroofd. De kisten met wapens waren vervangen voor oud metalen afval, waarschijnlijk om te zorgen dat bij een eventuele controle met metaaldetectoren de diefstal niet op zou vallen.[20] De wapenroof werd op verzoek van het ministerie van Defensie buiten de publiciteit gehouden.[21]

In 1991 wordt een deel van de wapens teruggevonden bij de arrestatie van van twee grote figuren binnen de Nederlandse georganiseerde misdaad: Sam Klepper en John Mieremet.[22] Deze twee werden ook wel ‘Spic en Span’ genoemd, vanwege de efficiente manier waarop ze tegenstanders uit de weg ruimden.[24]

opheffing

Ook al is Lubbers in eerste instantie niet van plan om O&I op te heffen[11], op 13 maart 1992 wordt voor de dienst Operaties toch besloten om dit te doen. Op 2 april 1992 wordt voor de dienst Inlichtingen hetzelfde besluit gemaakt. De veldmedewerkers van I kregen nog een persoonlijke bedankbrief van prins Bernhard. Hij schreef daarin dat hij zich gedurende het hele bestaan van Inlichtingen betrokken had gevoeld bij de mensen in de organisatie, en dat de organisatie al die tijd zijn belangstelling en warme sympathie had gehad.[5]

Hiermee is de affaire Gladio in Nederland afgerond. Over de mogelijkheid dat er ook in Nederland dingen mis waren met het stay-behind netwerk, wordt steeds minder gesproken. Maar in juni 1993 komt de stay-behind toch nog even in het nieuws.[23]

Twee mannen, waarvan één majoor bij de landmacht is, worden opgepakt vanwege een poging tot afpersing van Nutricia. Nutricia ontving brieven waarin werd gedreigd dat hun producten vergiftigd zouden worden als er geen vijf miljoen gulden zou worden betaald. Er werd 1 keer, ter ondersteuning van het dreigement, een potje babyvoeding met landbouwgif opgestuurd.

De advocaten van de verdachten beroepen zich op het lidmaatschap van de mannen van de Nederlandse ‘Gladio-organisatie’, waarvan het bestaan net publiek was gemaakt. Volgens de gearresteerde majoor konden ‘Gladio-agenten’ die in het verleden met de politie in aanraking kwamen, terugvallen op een overeenkomst tussen justitie en defensie.

Hij vertelde voor de rechtbank dat de ‘Gladio-medewerkers’ een 'groene pas' hadden, die aangaf dat de houder door politie en justitie ongemoeid moest worden gelaten. De identiteit van de pashouder kon bij de Koninklijke Marechaussee worden geverifieerd.

Volgens de majoor waren verscheidene acties in het verleden fout gegaan, zonder dat dit tot vervolging van de betrokkenen leidde.[23]

Toch wordt er in Nederland geen onderzoek gestart naar mogelijke misstanden.[4]

bronnen 'Nederland'

1 NRC 09-11-1990 p1 via depher
2 de Volkskrant 10-11-1990
3 Leidsche Courant 13-11-1990
4 *Netwerk Gladio* - Hugo Gijsels (1991)
5 *De Nederlandse stay behind-organisatie in de koude oorlog 1945-1992: Een institutioneel onderzoek* – D Engelen (2005)
6 NRC 20-11-1990
7 de Groene Amsterdammer 21-11-1990 p32
8 KRO reporter, 09 September 2007
9 Zaanse Courant 15-11-1990
10 NRC 22-11-1990
11 het Parool 17-11-1990
12 NRC Handelsblad 15-12-1990 p1
13 Telegraaf 28-07-1990
14 I*nterdoc, een geheim netwerk in de koude oorlog* - Giles Scott-Smith (2012)
15 de Telegraaf 17-11-1990 p17
16 *Last van de oorlog, De Nederlandse oorlogsmisdaden in Indonesië en hun verwerking* - S.I. Scagliola (2002)
17 de Volkskrant 06-10-1983
18 de Volkskrant 12-11-1990
19 NRC 17-11-1990
20 NRC 21-11-1990
21 de Volkskrant 22-11-1990
22 de Volkskrant 10-09-2007
23 NRC 14-12-1993
24 https://panorama.nl/artikel/231240/misdaadklassieker-buiten-gevecht-in-buitenveldert

Operaties & Inlichtingen

Londen

De ‘Nederlandse gladio’ heeft zijn oorsprong in twee geheime diensten die tijdens de Duitse bezetting van Nederland werden opgezet. Dit gebeurde in Londen door de regering in ballingschap, in samenwerking met de Britse geheime diensten. Deze organisaties zonden geheim agenten uit naar het bezet Nederland.

Een van deze geheime diensten was het Bureau Bijzondere Opdrachten (BBO), dat tot taak had ‘het verzet tegen de bezetter te stimuleren, zowel door het verschaffen van wapens en springstoffen, als door het ondersteunen van het moreel van de bevolking, onder andere dmv steun aan de illegale pers’.

De ander was het Bureau Inlichtingen (BI), dat zich bezighield met ‘het verzamelen van politieke, economische en vooral militaire inlichtingen ten behoeve van de geallieerde oorlogvoering’.

Na de Tweede Wereldoorlog worden het BI en het BBO opgeheven, maar binnen beide organisaties werden plannen gemaakt voor het opzetten van nieuwe geheime diensten. De dreiging van een nieuwe oorlog leek door het oprukkende communisme zeer reëel, en het leek zonde de ervaring van het BI en het BBO verloren te laten gaan.[1]

Operaties

Bij het Bureau Bijzondere Opdrachten is het geheim agent Veeneklaas die in 1945 samen met twee collega's tot het initiatief komt voor het opzetten van een stay-behind-organisatie.[1, 2] <Militaire_Spectator_operatien> Veeneklaas nam over zijn plan contact op met prins Bernhard, die hem doorverwees naar Louis Einthoven. Einthoven was zojuist het hoofd geworden van het net opgezette Bureau Nationale Veiligheid, de voorloper van de Centrale Veiligheidsdienst, dat na een jaar verder gaat als de Binnenlandse Veiligheidsdienst (tegenwoordig de AIVD).

Einthoven reageert positief, en gaat met Veeneklaas en zijn collega's aan de slag om de plannen voor de stay-behind uit te werken. Hij spreekt er ook over met de minister-president, die hem vervolgens schriftelijk opdraagt ‘om in het geheim een organisatie tot stand te brengen, die in geval van een eventueele bezetting de ruggegraat zou kunnen vormen van het burgerlijk verzet in Nederland’. Niet veel later wordt dit de organisatie Operaties, waar Einthoven net als bij de BVD het hoofd van wordt.[1]

Inlichtingen

Bij het Bureau inlichtingen neemt de leiding het initiatief tot het oprichten van een stay-behind-organisatie. Oud-BI-hoofd Somer en oud-plaatsvervangend hoofd van BI Fock had plannen voor een inlichtingendienst na de Tweede Wereldoorlog. De organisatie zou enerzijds operaties in het buitenland moeten opzetten om militaire inlichtingen in te winnen, en zou anderzijds een stay behind-inlichtingendienst moeten voorbereiden: ‘een orgaan dat na gehele of gedeeltelijke bezetting van Nederlands grondgebied de inlichtingendienst in het bezette gebied kan verzorgen’.

Generaal Kruls, chef van de generale staf, draagt Somer in 1946 op de werkzaamheden van de stay-behind-inlichtingendienst te starten. Dit wordt niet veel later de organisatie Inlichtingen. Fock wordt het hoofd van de ook in 1946 opgerichte Buitenlandse Inlichtingendienst (BID).[1]

Coördinatie

Het duurt een tijd voordat de twee organisaties, Operaties en Inlichtingen, met elkaar gaan coördineren. Na de oprichting van beide diensten is sprake van enige concurrentie: de plannen overlappen nogal. Einthoven is al een tijdje op de hoogte van de plannen van Somer, maar andersom is dat niet direct het geval. Pas in 1949 komt Somer’s opvolger, van Lynden, er achter dat Einthoven ook bezig is met het opzetten van een stay-behind netwerk.

Een jaar eerder, in september 1948, vinden in Londen besprekingen plaats over de ‘vorm en inhoud van de Brits-Nederlandse

samenwerking op het gebied van de beoogde activiteiten tegen een eventuele bezetter'. Bij de bespreking zijn hoogstwaarschijnlijk medewerkers van de Britse geheime dienst en Einthoven aanwezig, misschien ook Fock. Van Lynden is er niet bij.

Bij deze bespreking in Londen wordt besloten over de 'coördinatie der werkzaamheden'. Er wordt voor dat doel een Joint Planning Board (JPB) opgericht, onder leiding van generaal Kruls. Deze zou ook verantwoordelijk zijn voor de activiteiten van Van Lynden. Een jaar later gaat Kruls ook de financiering van Einthoven's organisatie regelen. In de Joint Planning Board zaten verder: Fock (ondertussen in zijn nieuwe functie als vertegenwoordiger van de minister-president), Einthoven, en een vertegenwoordiger van de Britse geheime dienst.

Op internationaal niveau werken beide organisaties in eerste instantie alleen samen met de Britten. Later, na een hoop onenigheid, gaan de Amerikanen ook aan overlegbijeenkomsten deelnemen, eerst alleen als waarnemers en vanaf februari 1951 als deelnemers. Ook sluit O&I zich aan bij de Clandestine Planning Committee (CPC) en de Allied Clandestine Committee (ACC) van de NAVO.

In 1949 dringt de minister-president er op aan dat Fock, nu de secretaris-generaal van Algemene Zaken, persoonlijk op de hoogte wordt gehouden van de stand van zaken en ontwikkelingen bij O&I. Einthoven heeft hier nogal moeite mee, omdat Fock zich in besprekingen met buitenlandse geheime diensten opstelt als de eindverantwoordelijke voor de hele Nederlandse stay-behind-organisatie. Einthoven, die zelf graag de baas is, laat zijn ongenoegen zien door Fock te negeren.

O & I blijven de rest van hun bestaan, naast wat coördinatie aan de top, los van elkaar opereren. Een grote reden hiervoor is de doden die tijdens verzetsacties tegen de Duitse bezetter zijn gevallen vanwege het uitlekken van informatie. Deze affaire is bekend als het 'Englandspiel'. Door de diensten zo veel mogelijk te compartimentaliseren, van elkaar maar ook de activiteiten binnen de organisaties zelf, zou dit in de toekomst moeten worden voorkomen.[1]

Taken

Er volgen tot de opheffing van O&I in 1992 nog veel reorganisaties en herbenoemingen, maar O&I blijven twee aparte organisaties. In 1972 zijn de taken van O&I als volgt:

Inlichtingen:
• *het inwinnen van inlichtingen en het doorgeven van militaire, economische en politieke inlichtingen en contra-inlichtingen;*
• *het in- en exfiltreren van personen en goederen;*

Operaties:
• *het verzorgen van de psychologische oorlogvoering c.q. het bevorderen van de geestelijke weerbaarheid van de bevolking van bezet Nederland;*
• *het plegen van sabotage-activiteiten ter ondersteuning van de psychologische oorlogvoering.*

In vredestijd moesten deze taken door O&I voorbereid worden. De afstemming met stay-behind-organisaties in andere landen, waaronder Italië en België, vond plaats in het ACC van de NAVO.[1]

bronnen 'Operaties & Inlichtingen'

1 *De Nederlandse stay behind-organisatie in de koude oorlog 1945-1992: Een institutioneel onderzoek* – Dick Engelen (2005)
2 *De beginfase van de 'O'-tak van de Nederlandse stay-behind-organisatie* - Drs. Jelle Hooiveld, uit Militaire Spectator jaargang 189 nummer 7/8 (2020)

Wie is er de baas en waarom?

weerbaarheidsorganisaties

Niet alleen de staat is in de periode na de Tweede Wereldoorlog bezig met het oprichten van een gladio-achtige organisatie. Ook de vereniging ‘Volksweerbaarheid’ gaat hiermee aan de slag.

Deze vereniging, die streeft naar ‘weerbaarheid van het Nederlandsche volk in nationalen en vaderlandschen zin’, wordt na de Tweede Wereldoorlog heropgericht om ‘iets te doen tegen het communisme’.[1] Naar haar mening zou de overheid in geval van binnenlandse ongeregeldheden, niet op eigen kracht het gezag kunnen handhaven.[2]

Nederlandse weerbaarheidsorganisaties zoals Volksweerbaarheid zijn groepen die er van overtuigd zijn dat het wettig gezag bedreigd wordt. Het uitbreiden van de gewapende macht zien deze organisaties als het beste middel om tegen die dreiging te verdedigen. Ze bieden aan om zelf die uitbreiding van de gewapende macht te zijn, en mobiliseren daarvoor vrijwilligers.[3]

De staat maakt graag gebruik van de ondersteuning van dit soort groepen. De weerbaarheidsorganisaties zorgen er voor dat de overheid beschikt over een potentieel op te roepen formatie, die een stuk minder geld kost dan het 'officiële' leger. Maar er is ook een gevaar: om het gezag daadwerkelijk te kunnen ondersteunen, willen de weerbaarheidsgroepen hun eigen wapens hebben.[3]

Dit vormt een probleem voor de staat, die de enige met wapens wil zijn. Met een geweldsmonopolie is de staat de enige die kan beslissen wie het hoogste gezag is. En volgens de staat is dat hoogste gezag natuurlijk altijd: de staat zelf. Gewapende groepen kunnen, als ze het niet eens zijn met de staat of ook vinden dat zij zelf het hoogste gezag zouden moeten zijn, met hun wapens een greep naar de macht doen. En de Nederlandse weerbaarheidsgroepen hebben naast hun uitgesproken steun voor het gezag ook eigen (extreem-)rechtse politieke overtuigingen, die kunnen botsen met

staatsbeleid.[3]

Om gebruik te kunnen maken van de weerbaarheidsorganisaties in de strijd tegen het communisme, maar er tegelijkertijd ook controle over te houden, richt de regering het instituut ‘Steun Wettig Gezag’ op. Binnen dit instituut moesten rechtse hulptroepen in onder andere een Nationale Reserve gebundeld worden[2, 3] om Nederland, als nodig, met gewapende eenheden van vrijwilligers te verdedigen tegen revolutionaire (met name communistische) staatsgrepen.[4]

Volksweerbaarheid sluit zich na wat gedoe ook bij de Nationale Reserve aan.[3] Maar ze hebben grotere plannen. Om het communisme te bestrijden richt Volksweerbaarheid een gladio-achtige organisatie op.[2] Deze gladio-achtige organisatie had twee delen: een ‘strijdend gedeelte’ en een inlichtingendienst.[1]

particuliere inlichtingendiensten

In de jaren na de Duitse bezetting waren er in Nederland naast de weerbaarheidsorganisaties ook een hoop particuliere inlichtingendiensten. Deze diensten ontstonden vooral onder mensen die bij het verzet hadden gezeten en die het na de oorlog moeilijk vonden terug te keren naar een gewoon bestaan, en onder oud-medewerkers van de naoorlogse politieke opsporingsdiensten die met behulp van hun dossierkennis nog een tijdje verder konden speuren.[2]

Er speelde ook mee dat er nogal wat mensen waren die vonden dat de bestrijding van het communisme door de overheid niet goed genoeg werd aangepakt. Daarom gingen sommigen hier zelf mee aan de slag.[1]

Eén van deze particuliere inlichtingendiensten is de Stichting Opleiding Arbeidskrachten Nederland (SOAN). De SOAN wordt in 1947 opgericht en is een anti-communistische organisatie. De stichting bestaat uit een documentatie-, propaganda-, en financiële afdeling, en uit een inlichtingendienst.[2]

Voor hun inlichtingenwerk laat de SOAN zich betalen door grote bedrijven, die er geld voor over hebben om communistische werknemers uit hun bedrijf te weren.[1] De SOAN wordt onder andere gefinancierd door Unilever, Heineken en Shell.[2]

In 1948 wordt premier Beel door de SOAN op de hoogte gesteld van de oprichting van hun organisatie, de anticommunistische doelstellingen die ze hebben, en hun nieuwe inlichtingendienst waarmee ze die doelen willen bereiken. De SOAN krijgt de steun van premier Beel en van (de ondertussen van functie veranderde) Fock, zijn raadadviseur in algemene dienst.[2]

Onder druk van Beel en Fock neemt Einthoven (het hoofd van Operaties en de BVD) eind mei 1948 contact op de SOAN.[1] Maar Einthoven heeft bezwaren tegen weer een nieuwe, particuliere inlichtingendienst, waar nota bene de premier van op de hoogte is gesteld. Hij ziet liever een wettelijk verbod op particuliere inlichtingendiensten, zodat de staat er een monopolie op heeft. Volgens hem is het werk van de SOAN "*beunhazerij op het gebied van de bestrijding van het communisme*".[2]

De SOAN komt tijdens zijn bestaan herhaaldelijk in het nieuws vanwege geruchtmakende schandalen, waaronder diamantensmokkel, moorden en een mysterieuze zelfmoord.[2]

concurrentie

In 1949 ontstaat een hechte samenwerking tussen Volksweerbaarheid en de SOAN. Volksweerbaarheid heeft financiële problemen. De SOAN kan door contacten met het bedrijfsleven wel aan geld komen, maar heeft behoefte aan medewerkers.[1, 2] Daardoor, en door de ideologische overeenkomsten, kunnen de SOAN en Volksweerbaarheid elkaar goed aanvullen.[1]

Het hoofd van de inlichtingendienst van Volksweerbaarheid, Meulman, stoort zich aan het gebrek aan activiteit van de Volksweerbaarheid. Om hier iets aan te doen neemt hij contact op met Hacke, het hoofd van de SOAN. Meulman krijgt al snel leiding over een afdeling van de SOAN. De organisaties smelten hierdoor

samen; alleen formeel gezien werkt Meulman nog voor Volksweerbaarheid.[1]

Het is deze Meulman die in 1949 binnen Volksweerbaarheid begint met het opzetten van gladio-achtige ‘E-kernen’.[1] Deze E-kernen moesten strijdformaties zijn, samengesteld uit 'boven alle persoonlijke en politieke beweegredenen staande individuelen', en wilde zich spiegelen aan het verzet in Oost-Europa tegen het communisme.[1]

Elke E-kern zou uit drie personen bestaan en als losstaande cellen opereren, die zich door coöptatie vermenigvuldigen. Zo zouden zij de 'zuurdesem zijn in de nog slapende massa van het Nederlandse volk om het op te wekken tot actieve strijd tegen het communisme op alle gebied'. De E in E-kernen stond voor Europa. Van een hiërarchie tussen de cellen zou geen sprake zijn. Zij zouden onafhankelijk opereren en zich mogen verbinden met elke anticommunistische organisatie of actie.[1]

Einthoven is niet blij om te horen over de E-kernen van Volksweerbaarheid. Niet alleen is hij tegen het bestaan van particuliere inlichtingendiensten, de organisatie lijkt ook nogal op Operaties & Inlichtingen.[1] Daarom begint Einthoven in de loop van 1949 te proberen de geldkraan van het bedrijfsleven naar de SOAN dicht te draaien.[2] Uiteindelijk zet de SOAN hierdoor zijn activiteiten stop.[1]

Maar het is de officiële inlichtingen- en veiligheidsdiensten duidelijk geworden dat de bevolking er van overtuigd moet zijn dat de overheid genoeg doet tegen het communisme, om de voedingsbodem voor particuliere diensten weg te nemen. Daarom bevelen de diensten aan de regering een aantal maatregelen aan, waarvan zij zelf eigenlijk het nut, de noodzaak en de effectiviteit in twijfel trekken. Een maskerade om het eigen monopolie in stand te houden.[2]

Op deze manier hebben de particuliere inlichtingendiensten waarschijnlijk een bijdrage geleverd aan de overdrijving van de ernst

van de Koude Oorlog in Nederland, schrijven historici Bob de Graaff en Cees Wiebes in hun boek ‘Gladio der vrije jongens’.[2]

bronnen ‘wie is er de baas en waarom’

1 *De BVD in de twintigste eeuw: institutionele geschiedenis van de Binnenlandse Veiligheidsdienst 1945-2000* - Dick Engelen (2000)
2 *Gladio der vrije jongens, Een particuliere geheime dienst in Koude Oorlogstijd* – Bob de Graaff en Cees Wiebes (1992)
3 *Zonodig met behulp van wapens, Geschiedenis van rechtse paramilitaire organisaties in Nederland* - Paul Krijnen (1983)
4 Nationaal Archief 2.19.042.01: Inventaris van het archief van het Nationaal Instituut Steun Wettig Gezag, (1947) 1948-1958 (1960)

staatsgrepen en aanslagen

Indonesië

Op 17 augustus 1945, na de Japanse overgave waarmee een eind komt aan de Tweede Wereldoorlog, wordt in Jakarta de onafhankelijkheid van Indonesië uitgeroepen. Dit is het einde van het koloniale Nederlands-Indië, maar Nederland weigert de Republik Indonesia te erkennen. Daarom probeert Nederland vanaf 1945 met onderhandelingen, oorlogvoering en geweld hun gezag in Indonesië terug te krijgen en de controle te houden over het dekolonisatieproces.

Er breken veel gewelddadige conflicten uit. Ondertussen wordt in 1946 op diplomatiek niveau het Akkoord van Linggadjati getekend. Dat akkoord heeft als doel om gezamenlijk naar een soeverein Indonesië binnen de Nederlands-Indonesische Unie toe te werken.

Maar de Republik Indonesia en Nederland hadden allebei een andere interpretatie van het akkoord. Nederland zag een federale staat Indonesië voor zich, waar de Republik Indonesia een onderdeel van was. De Republik zag niets in zo’n federatie en streefde naar meer vrijheid en zelfstandigheid.

In dit conflict speelt nogal mee dat Nederland na afloop van de Tweede Wereldoorlog zonder geld zit, en controle wil over de bedrijven, producten en handel in Indonesië om de staatskas weer te vullen. Die Nederlandse controle kon alleen maar teruggepakt worden door de 120.000 militairen die in Indonesië gestationeerd waren in te zetten. In de maanden na het afsluiten van het akkoord vinden felle confrontaties plaats tussen de Indonesische guerrillatroepen en de Nederlandse militairen.

Die confrontaties zijn soms grootschalige bloedbaden. Zo startte de Nederlandse kapitein Raymond Westerling in juli 1946 met zijn ‘stoottroepers’ een contraguerrilla actie op Zuid-Celebes. Bij deze actie voerden Westerlings mannen zeker honderden standrechtelijke

executies onder de bevolking uit. Westerling wist met deze zuiveringsoperatie de ‘rust en orde’ te herstellen. Deze actie is een van de meest gewelddadige optredens van Nederland in deze periode.

Terwijl de onrust in Indonesië steeds heftiger wordt, verklaart de Nederlandse premier Beel in de Tweede Kamer dat de regering zich gedwongen kan voelen om ‘militaire machtsmiddelen’ in te zetten om de orde te herstellen. Zolang de Republik Indonesia een federale staat blijft afwijzen, is een militaire actie van politionele aard gerechtvaardigd, zo is zijn redenering. Dat is de aanzet tot twee militaire operaties, die in Nederland ‘politionele acties’ werden genoemd.

Met de verhullende term ‘politionele acties’ wordt benadrukt dat de operatie een interne, binnenlandse aangelegenheid is, waarbij opstandelingen door de politie van de straten moesten worden geveegd. In Indonesië worden de politionele acties de Agresi Militer Belanda genoemd, de Nederlandse Militaire Agressie. De Indonesische benaming verwijst duidelijk naar een invasie van een buitenlandse macht.

Waarschijnlijk zijn in de periode 1945-1949 ongeveer 100.000 Indonesiërs omgekomen. Dat getal omvat zowel militaire slachtoffers als burgerdoden. Het militaire optreden van Nederland was extreem gewelddadig. Anders dan gezegd wordt in ontkenningen van de Nederlandse staat, hebben er wel degelijk oorlogsmisdaden plaatsgevonden.

Op 27 december 1949 wordt de soevereiniteit van het voormalige Nederlands-Indië officieel overgedragen aan de Verenigde Staten van Indonesië.[1]

onenigheid

Het akkoord van Linggadjati levert in de Nederlandse politiek een hele hoop verdeeldheid op.[1] Er ontstaan grote tegenstellingen tussen de regering en sommige weerbaarheidsorganisaties.[2] Deze weerbaarheidsgroepen vinden dat een eventueel onafhankelijk

Indonesië het uiteenvallen van het Nederlandse koninkrijk zou betekenen, en dat dit daarom onwettig is.[2]

De organisaties hebben een heel eigen visie op hoe het gezag er uit moet zien, en ondersteunen de keuzes van de staat niet. Daarom maken ze plannen om zelf de macht over te nemen. Dit draagt er aan bij dat er in het Nederland van de jaren ‘46 en ‘47 constant berichten rondgaan over mogelijke pogingen tot staatsgrepen.[2]

Zo worden er onder andere in 1947 een staatsgreep, en in 1949 een aanslag gepland.

De staatsgreepplannen van 1947 waren gemaakt door twee organisaties, het Nationaal Reveil en het Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid. Hun plan zag er als volgt uit:

In april 1947 moest een eenheid parachutisten de ministers en staatssecretarissen van het kabinet-Beel oppakken en gevangen zetten. De leiding van de coup zou de staat van beleg afkondigen en zou het land hiervan via de radio en de kranten op de hoogte stellen. Er zou een nieuw kabinet gevormd worden waarin Hazelhoff Roelfzema, beter bekend als Soldaat van Oranje, een rol zou spelen.[4] Oud-premier Gerbrandy, de leider van het Nationaal Comité Handhaving Rijkseenheid, zou de leiding van het geheel op zich nemen.[3]

Het nieuwe kabinet zou alle ‘nationaal georiënteerde’ groepen vragen om een convent te sluiten waarin zou worden vastgelegd dat ‘Indië’ van Nederland zou blijven, en dat de Communistische Partij Nederland met alle mogelijke middelen zou worden bestreden. Om het Nederlandse volk ervan te doordringen dat het een serieuze zaak was, zouden de coupplegers de politiek leider van de Partij van de Arbeid liquideren. De staatsgreep werd vanwege het uitlekken van de plannen op het laatste moment afgeblazen.[4] Er werd in 2015 bevestigd dat de staatsgreepplannen inderdaad bestonden.[4]

Betrokken bij dit rechtse verzet tegen het regeringsbeleid was ook de commandant der zeestrijdkrachten, admiraal Helfrich. Hij had na het

sluiten van het Linggadjati-akkoord in een brief aan zijn vice-admiraal gevraagd of de vreedzame ‘staatsgreep in Indië’, zoals hij het akkoord noemde, niet met ‘een andere staatsgreep’ moest worden beantwoord.[4] Admiraal Helfrich ging zelfs samen met generaal Kruls bij de Koningin op bezoek om hun ontevredenheid kenbaar te maken, maar ze kregen hier geen positieve reactie op.[2]

In 1949 wordt er door de leiders van het Nationaal Reveil een aanslag gepland op premier Drees.[5] Het Nationaal Reveil was ook al betrokken bij de staatsgreepplannen van 1947.[3] Het doel is de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië te beïnvloeden. Naast de aanslag op Drees waren er plannen voor een aanslag op de minister van Overzeese Gebiedsdelen, en voor het vergiftigen van leden van de in 1949 in Den Haag gehouden conferentie tussen vertegenwoordigers van Nederland, de Republiek Indonesië en de verschillende staten die Nederland in de Indonesische eilandengroep had opgericht. Een medewerker van de Stichting Opleiding Arbeidskrachten Nederland (SOAN) zou hiervoor het gif hebben geleverd.[5]

Na de communistische machtsovername in Tsjecho-Slowakije in 1948 verplaatst de focus van de officiele Nederlandse geheime diensten zich van de dreiging van rechtse weerbaarheidsgroepen rond de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd, naar de dreiging van het communisme[3]. Door op die dreiging in te spelen konden de weerbaarheidsgroepen hun gang blijven gaan.[2]

De escalaties gaan dan ook tot ver in jaren ‘50 door, met wat bekende figuren.

door de eeuwen trouw

In België benaderen vertegenwoordigers van de Republiek der Zuid Molukken (RMS) (de Molukse regering in ballingschap), en de Molukse Stichting ‘Door de Eeuwen Trouw’ Westerling om een nieuwe militaire actie uit te voeren op Ambon of Ceram, ook bekend als de Ambonese hulpactie.[11]
Het bestuur van de stichting ‘Door de Eeuwen Trouw’ bestond voornamelijk uit Philips-medewerkers met hoge functies.[8] Sweerts,

een oud-medewerker van de inlichtingendienst van de SOAN[5], werd door de stichting Door de Eeuwen Trouw in dienst genomen.[11] Ook Hazelhoff Roelfzema is bij de stichting betrokken.

De soldaat van oranje zegt op een vergadering van de Stichting Door de Eeuwen Trouw op 27 februari 1951: "Ambon zal heroverd worden. Het wachten is alleen nog maar op voldoende wapens en munitie, die men overigens zeker krijgen zal. Want, de Republiek der Zuid-Molukken heeft als onafhankelijke staat, het volste recht wapens te kopen. Het is een kwestie van tijd."[8]

Het plan was om een opstand op Ambon te initiëren. Sweerts als Westerling deden weinig aan geheimhouding rond de actie. De voorbereidingen op de militaire actie haalden het nieuws, en de plannen lekten uit. De Indonesische ambassadeur in België en de Indonesische minister van Buitenlandse Zaken drongen bij de Belgische regering op maatregelen aan. Indonesië vroeg om de uitlevering van Westerling.[11]

Sweerts begreep dat Westerling zo snel mogelijk uit België moest verdwijnen. Hij kreeg daar hulp bij van een ambtenaar van het Nederlandse consulaat in Antwerpen, Meine Pot, die meerdere blanco Nederlandse paspoorten uit het consulaat stal. Een van deze paspoorten werd bewerkt voor Westerling. Zo ontsnapte Westerling onder zijn nieuwe naam Petrus Lambrecht per vliegtuig naar Tanger.[11]

In april 1951 vindt er in Antwerpen een aanrijding plaats tussen een Belgische militaire auto en een zwarte Buick. In de auto zaten Sweerts en de vrouw van Sweerts, die valse paspoorten gebruikten. De auto was van Meine Pot, die toen al gezocht werd vanwege de diefstal van de blanco paspoorten bij het consulaat. In mei 1951 wordt Meine Pot samen met een vriend, Pim Colson, in Brussel aangehouden. Ze zijn in bezit van een vals paspoort, een vuurwapen en kogels.[8]

‘knokploeg’
In de zomer van 1951 worden mogelijk weer plannen voor een staatsgreep gemaakt. Hierbij zouden onder andere Gerbrandy en generaal Kruls betrokken zijn. Als reden voor deze mogelijke staatsgreep werd genoemd dat *"men genoeg heeft van de huidige rooms-rode coalitie"* en willen afrekenen met met alles wat socialistisch is omdat men *"tabak*" heeft van het *"socialistische experiment*" van na de oorlog.[3]

Maar in 1952 komt het verder dan plannen. In de nacht van 21 op 22 mei dringen twee gewapende mannen de Haagse woning binnen van de luitenant-kolonel H.T. Harjono, de militair attaché van het Indonesische Hoge Commissariaat. De mannen zijn Meine Pot en Frans Colson, de broer van Pim Colson.[6,7]

In de overtuiging dat de attaché documenten over Westerling in zijn bezit had, wilden ze hem onder bedreiging van een vuurwapen dwingen die documenten te geven. Harjono werkte echter niet mee, en er volgde een worsteling. Er werd geschoten Harjono werd met een pistool op zijn hoofd geslagen. De daders sloegen op de vlucht.[3]

Er werd aan de pers verklaart dat door de politie de indruk gewekt werd dat Meine Pot en Frans Colson onderdeel zijn van een ‘knokploeg’. Deze knokploeg zou onder leiding staan van een zekere Wim Kicken.[9]

Wim Kicken, voorzitter van de Landelijke Organisatie van Oud Illegale Strijders (LOOIS) en hoofdbestuurslid van de Nederlandse Conservatieve Partij[12], doet tijdens de Tweede Wereldoorlog mee aan een reeks overvallen op post- en distributiekantoren. Volgens Kicken zelf is hij een leidinggevend man in het Haagse verzet. Hij vertelt in de Panorama van 22 november 1969: “*Ik was commandant van een Oranje Nassau Regiment. Wij hielpen de politie*.” [10]

Wim Kicken werd na de oorlog gearresteerd omdat hij ervan verdacht werd tijdens de oorlog iets te gemakkelijk, en ook onnodig moorden te hebben gepleegd. Volgens Kicken zelf zat het anders: “*Ik moest van professor Gerbrandy een staatsgreep plegen. Dat lekte uit*

en toen pakten ze me snel op."[10]

In 1955 heeft Westerling opnieuw plannen voor een machtsovername in Indonesie. Hij wilde met een boot genaamd Evipan naar Ceram om de strijd voor 'de bevrijding van de republiek Zuid-Molukken' te voeren. Het plan mislukte omdat de regering net op tijd de paspoorten van alle opvarenden introk.[6]

Wim Kicken geeft de hoop nog niet op. In 1955 zegt hij op een vergadering van de Nederlandse Conservatieve Partij: "*Wij hebben voldoende gevulde wapendepots. Ik zal er niet voor terugdeinzen om overal in het land de kerngroepen gewapenderhand te laten doortasten. Het is uit met praten. Indien aan onze motie - die binnen enkele dagen aan de regering wordt verzonden - geen gehoor wordt gegeven, zullen we de corrupte regeringsfunctionarissen met geweld uit het zadel lichten.*"[13]

de Anjer

Eind 1957 lekken er weer plannen voor een aanslag uit. Dit keer gaat het om een aanslag op de diplomatieke Indonesische vertegenwoordiging te Wassenaar. Pim Colson is bij de aanslag betrokken.[7, 14]

De aanslag werd gepland door een organisatie met de naam 'Landelijke Illegale Organisatie Nederland (LION) 'De Witte Anjer''.[14, 15] Deze organisatie is gericht tegen alles wat enigszins op communisme lijkt en wil dit desnoods met geweld bestrijden, staat in een rapport van de Binnenlandse Veiligheidsdienst. De Anjer was een geheime organisatie binnen het Veteranen Legioen Nederland (VLN), maar was er geen onderdeel van.[15]

Het Veteranen Legioen Nederland is een stichting voor oud-militairen met veel kenmerken van een weerbaarheidsorganisatie.[2] Het VLN werd opgericht in 1951, en heeft onder andere in zijn doelstellingen staan: 'De vereniging beoogt de versterking van het nationaal bewustzijn en het herstel van het aanzien van Nederland in binnen-en buitenland, voorts het propageren en versterken van onze

beste nationale tradities (...). Ons uiteindelijk doel is de stichting van een nieuw en herboren Nederland (...)’[2]

Het blijkt dat de Anjer vertakkingen had door het hele land. De organisatie heeft afdelingen in onder andere Amsterdam, Groningen, Haarlem en Den Haag.[15] Er werd gebruik gemaakt van een cellen-systeem: kleine ‘commando-groepen’ waarvan de leden elkaar niet of nauwelijks kennen. Alleen de groepscommandanten houden contact met de leiders op het hoofdkwartier in Amsterdam.[16]

De leden hebben een speciale eed moeten afleggen op de Nederlandse vlag. Verschillende leden krijgen een speciale opleiding in onder meer ‘silent killing’. In de organisatie zitten onder meer een actief dienend officier en meerderdere gepensioneerde officieren. Ook Westerling heeft zich bij de groep betrokken. De Anjer maakt gebuik van chantage om aan geld te komen.[15]

Op een wervingsformulier van de Anjer wordt nieuwe leden gevraagd of ze in militaire dienst zijn geweest, een rijbewijs hebben, of een speciale opleiding hebben gehad. Een groot deel van het formulier wordt in beslag genomen door de vraag: ‘Bent U in het bezit van een of meer hieronder genoemde voorwerpen? Te beantwoorden met “Ja” of “Neen” en aantal’, gevolgd door een lange lijst waarin onder andere wapens, handgranaten, springstoffen, munitie, militaire kleding, messen, zaklantaarns, verrekijkers en sluipschoenen worden genoemd.[15]

Op 9 december 1958 verschijnt in het Vrije Volk een artikel waarin wordt geschreven dat de aanslag op Harjono & de Evipan-affaire het werk zouden zijn geweest van een voorloper van “De Anjer”. In 1956 zou de Anjer zijn opgericht, beter georganiseerd dan ooit.[16]

In dezelfde periode dat de berichten over de Anjer naar buiten kwamen, viel het Veteranen Legioen Nederland in een aantal organisaties uiteen. Er was ruzie in het hoofdbestuur geweest over het financiële beleid. Naar aanleiding daarvan trad Prosper Ego uit het bestuur[2], en richtte hij het Oud Strijders Legioen (OSL) op.[17]

Volgens het VLN waren de berichten over de Anjer door het Oud Strijders Legioen naar buiten gebracht om het VLN in een kwaad daglicht te stellen en het Oud-Strijders Legioen aan leden te helpen.[2] "*De uitgetredenen willen ons nu proberen zwart te maken en hebben daarom al die baarlijke nonsens over aanslagen en geheime knokploegen doodgewoon verzonnen.*"[16]

"*Naar ons is gebleken is van een werkelijke 'organisatie' geen sprake geweest, doch heeft men hier te doen met een soort padvindersspel waarbij zowel enige leden als niet-leden van het VLN betrokken zouden zijn geweest. De gepubliceerde pamfletten, die vooral in het Vrije Volk en Het Parool zoveel opzien gebaard hebben, zouden zijn ontstaan in een ogenblik van onjuiste 'vrijetijdsbesteding' en zouden (naar men ons verzekerde) nimmer werkelijk zijn gebruikt.*" [2]

De BVD-dossiers over de Anjer laten echter zien dat het wel degelijk om een serieuze organisatie ging.[14,15]

bronnen ‘staatsgrepen en aanslagen’

1 https://historiek.net/indonesische-onafhankelijkheidsoorlog-1947-1949/137573
2 *Zonodig met behulp van wapens, Geschiedenis van rechtse paramilitaire organisaties in Nederland* - Paul Krijnen (1983)
3 *De BVD in de twintigste eeuw: institutionele geschiedenis van de Binnenlandse Veiligheidsdienst 1945-2000* - Dick Engelen (2000)
4 https://www.derepublikein.nl/2020/10/21/soldaat-van-oranje-plande-een-staatsgreep
5 *Gladio der vrije jongens, Een particuliere geheime dienst in Koude Oorlogstijd* – Bob de Graaff en Cees Wiebes (1992)
6 het Vrije Volk 09-12-1958 p9
7 Het Rotterdamsch Parool, de Schiedammer 24-05-1952
8 BVD-dossier Sweerts-Westerling via stichtingargus.nl/bvd
9 NRC 26-05-1952
10 AD 29-01-1971
11 https://www.tracesofwar.nl/articles/4121/Sweerts-Pierre.htm
12 Het Binnenhof 28-11-1955 p3
13 de Telegraaf 28-11-1955
14 BVD-dossier VLN 11 via stichtingargus.nl/bvd
15 BVD-dossier VLN 10 via stichtingargus.nl/bvd
16 het Vrije Volk 09-12-1958
17 Reformatorisch Dagblad 10-08-1985

geestelijke weerbaarheid

de Echte Echte Waarheid

In 1951 wordt de stichting Vrede en Vrijheid opgericht, de Nederlandse tak van de Franse anti-communistische organisatie Paix et Liberté[1]. Paix et Liberté is een jaar eerder door de CIA opgericht, en houdt zich bezig met psychologische oorlogsvoering.[5]

De organisatie verspreidt anticommunistische propaganda via posters, folders, pamfletten, het sponsoren van radioprogramma's en het organiseren van demonstraties. Paix et Liberté ontvangt van de CIA grote hoeveelheden geld. De Italiaanse parlementaire onderzoekscommissie zullen in hun onderzoek naar Gladio ontdekken dat Paix et Liberté onder directe orders van de NAVO opereert.[5]

Vrede en vrijheid ontvangt zijn beginkapitaal van Paix et Liberté.[4] Het doel van Vrede en Vrijheid is, net als dat van de moederorganisatie, om 'op verantwoorde wijze anti-communistische propaganda te voeren'. Dat gebeurt vooral via het tijdschrift 'De Echte Waarheid' [1], een titel die nogal lijkt op de naam van de krant van de Communistische Partij Nederland, 'De Waarheid'. Vrede en Vrijheid houdt zich veel bezig met het in de weg zitten van deze communistische krant, onder andere door adverteerders bij de krant weg te trekken[4].

De Echte Waarheid staat vol met politieke prenten, collages en grappig bedoelde teksten, met als doel de lezers tegen het communisme te waarschuwen. De verspreiding van De Echte Waarheid en ander propagandamateriaal van Vrede en Vrijheid vindt voor een groot deel plaats via de drie grote vakbonden in Nederland. In Brabant en Limburg werd gebruik gemaakt van de diensten van organisaties van het voormalig verzet en oud-militairen. Prosper Ego van het Veteranen Legioen Nederland (en later het Oud Strijders Legioen) vervult hierin een belangrijke rol.[4]

De oprichter van Vrede en Vrijheid voert al begin 1951 gesprekken met Fock (de secretaris-generaal van Algemene Zaken). Premier Drees is dan al op de hoogte van het bestaan en de activiteiten van Paix et Liberté in Frankrijk. Het plan voor Vrede en Vrijheid krijgt bij Fock en Drees een positief onthaal. Ze zijn zelf bezig met een soortgelijk project, de Bijzondere Voorlichtings Commissie (BVC), waarvan nog niet helemaal duidelijk is wat de definitieve vorm gaat worden. Maar de doelstellingen van de BVC lijken erg veel op wat Vrede en Vrijheid wil bereiken.[4]

Fock overweegt om direct samen te gaan werken met Vrede en Vrijheid, maar zowel de staat als Vrede en Vrijheid hebben hier bezwaar tegen. Vrede en Vrijheid heeft als particulier initiatief een stuk meer bewegingsruimte in zijn activiteiten dan de BVC, dat als staatsorganisatie niet zomaar alles kan doen.[4]

Wel staat de overheid sympathiek tegenover Vrede en Vrijheid. Er wordt door de BVC materiaal aan Vrede en Vrijheid verstrekt, zoals adreslijsten van ministers, staatssecretarissen en kamerleden, waar publicaties naartoe worden gestuurd. Fock verzekert premier Drees er van dat volledig zal worden vermeden ‘de voetstappen van de onfortuinlijke organisatie Hacke te volgen’. Fock refereert hiermee naar de SOAN, waar Hacke het hoofd van was. De SOAN heeft namelijk kort daarvoor nog een moordaanslag op Drees gepland.[4]

Een betrokkene vertelt over de overeenkomsten tussen Vrede en Vrijheid en de taak van Operaties. “Vrede en Vrijheid en haar opvolgers ontstonden uit dezelfde geest waaruit ook O is ontstaan. De gedachte dat hun werkzaamheden om de bevolking tegen het communisme te wapenen ook van nut konden zijn in bezettingstijd, speelde op de achtergrond zeker mee. Hoewel er geen directe verbonden waren, werd op die manier wel de doelstelling van O geholpen”.[4]

Informatie uit binnen- en buitenland voor de inhoud van De Echte Waarheid krijgt Vrede en Vrijheid van de BVD, dat Vrede en Vrijheid volledig ondersteunt.2 Einthoven kent de secretaris van Vrede en Vrijheid nog van zijn dagen als politiecommissaris in de jaren ‘30 in

Rotterdam.[6] Vrede en Vrijheid wordt door de BVD van informatie voorzien via een BVD-medewerker die ook de redactievergaderingen van Vrede en Vrijheid bijwoont. Zijn naam is Cees van den Heuvel.[4, 6]

SOEV

Cees van den Heuvel is tijdens de Tweede Wereldoorlog betrokken bij het verzet[7] en gaat na de oprichting van de BVD direct voor Einthoven werken. Hij wordt er de coördinator van de inspanningen om de Communistische Partij Nederland te ondermijnen. Naast zijn werk als BVD-contactpersoon bij Vrede en Vrijheid geeft hij regelmatig informatie door aan journalisten.[6]

De BVD komt na een aantal jaren tot de conclusie Vrede en Vrijheid beperkt is in bereik en houdbaarheid. De BVD is zeer goed geïnformeerd over de strategie, de tactieken en de methoden die door de communisten worden toegepast om de westerse maatschappij te infiltreren en te ondermijnen. Daarom willen ze een eigen organisatie oprichten voor het verspreiden van propaganda.[6]

Er is een probleem: dit materiaal moet in het publieke domein gebracht worden om de gewenste invloed en het gewenste effect op de publieke opinie te krijgen, maar de BVD werkt alleen in het geheim. Ook bestaat er weerstand tegen de gedachte dat de BVD een dergelijke directe rol zou spelen bij het beïnvloeden van de opinie van de bevolking, omdat dat de angst voor een politiestaat zou voeden.[6]

Einthoven besluit dat de enige oplossing is om vanuit de BVD een particulier instituut op te richten.[6] Het resultaat is de Stichting voor Onderzoek van Ecologische Vraagstukken (SOEV), dat in april 1960 wordt opgericht.[8] Van den Heuvel werkt in die tijd nog voor de BVD, maar hij leidt de stichting vanuit zijn huis in Den Haag, om betrokkenheid van de overheid bij de stichting in zekere zin te kunnen ontkennen.[6]

voormalig verzet

Door zijn rol bij het verzet[7] heeft Van den Heuvel in veteranenkringen machtige bondgenoten, waarvan hij gebruikt maakt voor de anticommunistische missie van de SOEV. Van den Heuvel is vooral actief binnen de NFR (Nationale Federatieve Raad voor het Voormalig Verzet Nederland), een organisatie voor de belangenbehartiging van oud-verzetsstrijders.[6]

De NFR gaat nauw samenwerken met de SOEV.[6]
Op 1 januari 1962 vertrekt Van den Heuvel bij de BVD[6], al blijft hij tot in ieder geval 1982 nog materiaal van de BVD ontvangen.[12] Na zijn vertrek wordt Van den Heuvel direct deel van het bestuur van de NFR, en vanuit die positie coördineert hij de samenwerking tussen de NFR en de SOEV. In 1965 wordt hij voorzitter van de NFR, en hij blijft tot zijn vertrek in 1978 de nadruk leggen op geestelijke weerbaarheid.[6]

In 1969 richt Van den Heuvel een nieuwe organisatie op: de ‘stichting Geestelijke Weerbaarheid’. Deze stichting was een samenwerking tussen verschillende veteranenorganisaties, waaronder het Veteranen Legioen Nederland, de NFR, en het Expogé (Nederlandse vereniging voor Ex-Politieke Gevangen uit de bezettingstijd).[6] De Stichting had een tijdschrift genaamd ‘Basis’.[6]

In de statuten wordt uitgelegd wat met geestelijke weerbaarheid bedoeld wordt. 'De stichting verstaat onder geestelijke weerbaarheid de bereidheid om de waarden en verworvenheid zoals die onder meer verankerd zijn in de Nederlandse constitutionele monarchie en parlementaire democratie te handhaven, te ontwikkelen en zo nodig te verdedigen.'[6]

Volk en Verdediging

In april 1962 sluit de Stichting Volk en Verdediging zich bij de SOEV aan. Deze organisatie, die onder symbolische leiding van prins Bernhard staat, wil nauwe banden onderhouden tussen het Nederlandse volk en de krijgsmacht, en waardering wekken voor hun voortdurende belang voor het welzijn van Nederland.[6]

Door de koninklijke betrokkenheid en een indrukwekkende lijst van politieke aanhangers die niet aan één partij gebonden waren, was Volk en Verdediging perfecte voor de meer gerichte activiteiten van de SOEV en haar bondgenoten.[6] In de coordinatie-commissie van de stichting Volk en Verdediging zitten onder andere Vrede en Vrijheid en de NFR/VVN.[4]

Er is korte tijd een lid van Operaties betrokken bij Volk en Verdediging, kapitein T. Schaper.[4] Schaper is in 1961 gevraagd om hoofd van Operaties te worden, en de centrale leiding van O&I op zich te nemen. Vanwege zijn benoeming als Chef van het Militaire Huis van koningin Juliana, slaat hij dit aanbod af.[13] In 1964 wordt Schaper aangesteld als secretaris-administrateur van Volk en Verdediging, maar hij doet dit maar een jaar. Het werk van Volk en Verdediging was niet te combineren met een opdracht die hij in het kader van zijn werk voor O had gekregen.[4]

Interdoc & extreemrechts

De SOEV liet zien wat er mogelijk was, en dit moedigde Einthoven en Van den Heuvel aan om ook op internationaal niveau met het anti-communisme aan de slag te gaan.[6] Daarom wordt in 1963 Interdoc (International Documentation and Information Center) opgericht. Interdoc is een internationaal anticommunistisch netwerk, dat ontstaat uit een samenwerking tussen de Duitse, Franse en Nederlandse geheime diensten. Het netwerk houdt zich vooral bezig met het verzamelen en verspreiden van documentatie over het communisme, en staat onder leiding van Van den Heuvel.[6]

Einthoven wil bij Interdoc proberen eenzijdige en simplistische propaganda te ontwijken. Hij vindt dat er naast kritiek op het communisme ook moet worden gekeken naar de manier waarop de westerse samenleving zelf verbeterd kan worden, en de eigen waarden van vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid ten volle kunnen worden gerealiseerd.[6]

Of Einthoven om deze waarden geeft kan in twijfel worden

getrokken. Interdoc werk in de jaren ‘70 samen met verschillende extreem-rechtse organisaties.[6]

Een hiervan is de Académie Européenne de Sciences Politiques (AESP), een anti-communistische organisatie die is opgericht door de Belg Florimond Damman. De AESP komt in onderzoek naar gladio-activiteiten in België nog wel eens naar boven.[5, 10] Van den Heuvel wil niet openlijk met de AESP geassocieerd worden, ondanks dat ze eigenlijk dezelfde doelen nastreven.

Maar de contacten van Van den Heuvel met het AESP komen in 1984 aan het licht toen een brief van Damman opdook in de Nederlandse pers.[14] In deze brief wordt naar lnterdoc verwezen als de Nederlandse 'cel' van de groep. Van den Heuvel ontkent een samenwerking met de AESP, maar is deel van de permanente delegatie van de organisatie.[10]

Een andere link tussen Interdoc en anticommunistisch extreem rechts werd gevormd door Aginter Press, de bij terreur van de strategie van spanning betrokken Portugese CIA-organisatie.[6] Net als in Portugal probeert Interdoc ook in Griekenland contacten te leggen onder het rechtse bewind dat volgde op de coup van 21 april 1967. Maar de contacten met Griekenland blijven onzeker en zijn in Nederland bovendien heel controversieel na de militaire coup.[6]

Stichting NL-VS

Begin jaren ‘70 zijn er zorgen dat de aanwezigheid van de Amerikaanse krijgsmacht om de Europese veiligheid te garanderen niet meer als vanzelfsprekend beschouwd kan worden. Daarom komt komt een anti-communistische collega van Van den Heuvel rond 1971 met het plan iets nieuws op te zetten, ‘een soort pressiegroep om de Amerikanen in Europa te houden’. Van den Heuvel is enthousiast.[6]

In juni 1973 wordt een Nederlandse afdeling van deze voorgenomen Europa-brede organisatie opgericht – waarvan Van den Heuvel zich voorstelde ‘dat deze de anti-Amerikaanse propaganda in de Europese pers en televisie zou tegengaan’, met soortgelijke comités in België,

Italië, Noorwegen en West-Duitsland. Dit was de stichting Solidariteit en Verbondenheid Nederland-Verenigde Staten.[6]
Het doel van de stichting was: ‘bevordering van solidariteit en verbondenheid met de Verenigde Staten en het tegengaan van anti-amerikanisme’[9]. De stichting gaf de negatieve effecten van de Vietnamoorlog die het ‘anti-amerikanisme’ van de tijd voeden toe, maar wil dit compenseren door respect en begrip op te wekken met betrekking tot de ideeën en waarden die de VS in de wereld, en met name in Europa, voorstond.[6]

De stichting ontving donaties uit het bedrijfsleven, van onder meer de Amerikaanse Kamer van Koophandel in Rotterdam, Heineken en KLM.6 De stichting organiseerde een hele reeks prominente evenementen, waaronder een reis naar Washington DC voor de viering van tweehonderd jaar Nederland-Verenigde Staten in 1982, inclusief een diner met prins Bernhard en het toenmalige hoofd van de CIA. Buiten de schijnwerpers om organiseerde de stichting ook informatieprogramma’s over de geschiedenis van de VS en de Amerikaanse samenleving voor Nederlandse scholen.[6]

In 1976-1977 ging de aandacht meer uit naar samenwerking met kamers van koophandel om de transatlantische handel te bevorderen. Maar de stichting hield zich vooral bezig met het pleiten voor een effectieve organisatie op Europees niveau ‘ter bevordering van een blijvende aanwezigheid van de Verenigde Staten in Europa’.[6]

In de stichting NL-VS zitten een hoop belangrijke figuren, en een hoop bekende gezichten. In het comité van aanbeveling zitten onder andere Frits Philips (van bedrijf Philips) en generaal Kruls.[9, 6]

In het bestuur zitten onder andere Prosper Ego (OSL) en Abraham Zeegers (ideoloog van de Boerenpartij[15], ex-NSB'er, lid van het OSL)[16]. De voorzitter van het bestuur is Van den Heuvel, de secretaris is Pors (lid van het OSL)[17]. De penningmeester is Pieter Iedema.[9]

Pieter Iedema was direct na de Tweede Wereldoorlog kort werkzaam bij Fort Honswijk, een strafkamp van de BVD[11]. Hij is (in elk geval

in 1978) voorzitter van het Veteranen Legioen Nederland[1], schrijft wel eens voor het OSL-tijdschrift Sta-Vast, is één van de oprichters van de Nederlandse afdeling van de World Anti Communist League[2] en is directeur van de Amsterdamse vestiging van de Slavenburg's Bank[3], de voorloper van de Credit Lyonnais Bank Nederland[18]. Bij deze bank is Kruls sinds 1949 commissaris.[3]

bronnen 'geestelijke weerbaarheid'

1 Limburgs Dagblad 07-11-1978 p3
2 de Telegraaf 28-07-1990 p13
3 jaarverslagen Slavenburg's Bank via jaarverslagen.art-heritageabnamro.nl
4 Vrij Nederland 18-07-1992
5 *"l'Europe sera de droite ou ne sera pas!", De netwerking van een neo-aristocratische elite in de korte 20ste eeuw* - Klaartje Schrijvers
6 I*nterdoc, een geheim netwerk in de koude oorlog* - Giles Scott-Smith (2012)
7 https://www.cia.gov/readingroom/document/cia-rdp90-01208r000100090036-5
8 BVD-dossier psychoorlog3 via stichtingargus.nl/bvd
9 https://www.fordlibrarymuseum.gov/sites/default/files/pdf_documents/library/document/0067/1563310.pdf
10 *Netwerk Gladio* - Hugo Gijsels (1991)
11 Nationaal Archief inv.nr 2047 van toegangsnr. 2.13.259
12 BVD-dossier SOEV via stichtingargus.nl/bvd
13 *De Nederlandse stay behind-organisatie in de koude oorlog 1945-1992: Een institutioneel onderzoek* – Dick Engelen (2005)
14 het Vrije Volk 12-01-1984
15 https://resources.huygens.knaw.nl/repertoriumkleinepolitiekepartijen/PartijDetail?Id=23
16 de Volkskrant 02-10-1986
17 Sta-Vast 17-10-88
18 *Voorheen Slavenburg, De geheimen van Nederlands grootste bankonderzoek* – Rober van der Roer (1988)

een bankschandaal

vastgoed en wapens
Pieter Iedema werkt sinds 1957 bij de Slavenburg's Bank.[1] Na zijn pensioen in 1975[1] haalt hij de beruchte vastgoedspeculanten Fagel & van der Sluis als klant bij de bank binnen.[2] Iedema is commissaris bij hun bedrijf, F&S Properties.[3] F&S verdient zijn geld door vooral in Amsterdam panden op te kopen, te splitsen in verschillende verdiepingen en met veel winst weer door te verkopen.[6] Ze doen handel met veel pandjesmelkers, twijfelachtige figuren en grote bedrijven, zoals Ronald van der Putte[9], oorlogsmisdadiger Pieter Menten[4] en Delta Lloyd[9].

In het begin van de jaren '80 raakt F&S Properties in financiele nood.[10] Een jurist van de Slavenburg's Bank wil een faillisement voor het bedrijf aanvragen. F&S doet nog een poging de Slavenburg's Bank te chanteren om dit te voorkomen.[6, 11] "*Eerst moeten er nog een paar koppen rollen bij Slavenburg. Daar is veel meer aan de hand dan bij F&S"*, zegt Bob van der Sluis.[6]

Het mag niet baten, en het faillisement wordt aangevraagd. Vanwege het faillisement komt er belastingfraude van F&S naar boven. Er was rond het bedrijf van alles mis: zo was er door de leiding van de Slavenburg's bank zwart geld van F&S gebruikt om aandelen in hun eigen bank, Slavenburg, te kopen. Dit zwarte geld van F&S was gebruikt om hypotheken te krijgen en lag opgeslagen in bankkluis slavenburg.[5]

Het faillisement van F&S wordt de aanleiding voor een gigantisch onderzoek door de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD), naar niet alleen Fagel en van der Sluis, maar naar de hele Slavenburg's Bank. Er blijkt uit het onderzoek van de FIOD dat de bank een indrukwekkende lijst aan schandalen heeft.[6]

Zo was de bank ook betrokken bij illegale wapenhandel, waaronder een illegale zending handvuurwapens naar de libische leider

Khaddafi in 1975. In 1981 en 1982 was de bank betrokken geweest bij leveranties nachtkijkapparatuur van Korea, de Optische Industrie de Oude Delft en Philips Bremen (Elektrospezial) naar Irak.[6, 7]

In een vergadering van de BVD in 1982 worden pogingen van de Oude Delft om embargo-bepalingen te ontduiken besproken. In het verslag staat: "*Er ontspint zich in Aurora een discussie over de vraag of en zo ja in weIke mate de Dienst een taak heeft m.b.t. de handel in embargo-goederen die dikwijls raakvlakken heeft met de "normale" spionage, vooral als bij die handel inlichtingenofficieren zijn betrokken*."[8]

Een medewerker van de Slavenburg's Bank in Dordrecht werd voor zijn rol als 'adviseur' bij de illegale wapenhandel jarenlang grote hoeveelheden geld betaald door een in de VS wonende Nederlandse wapenhandelaar, Frans DuMee.[12] De medewerker verklaart dat deze wapenhandelaar aan hem was voorgesteld door een bankdirecteur van de Slavenburg's Bank.[6]

Frans Afman

In het onderzoek komt ook de fraude van een directeur van de Slavenburg's Bank in Amsterdam naar boven. Zijn naam is Frans Afman.[6] Afman werkt sind 1968 bij de Slavenburg's Bank, en wordt 3 jaar na het pensioen van Iedema de nieuwe directeur van de banklocatie in Amsterdam[1.] Dit is dezelfde Frans Afman, die door Richard Brenneke werd beschuldigd van betrokkenheid bij het regelen van de financien van drugshandel en wapenleveringen met en via Gelli aan Italiaanse terroristen.[13]

Frans Afman lijkt in eerste instantie niet helemaal in de kringen van Gladio te passen. Hij werd bekend als bankier vanwege zijn financiering van grote films, zoals Superman, Dirty Dancing, Rambo en King-Kong.[2] Hij financieerde ook de film 'Air America', een film over de geheime oorlogsvoering en drugshandel van de CIA in Laos tijdens de Vietnam-oorlog.[14]

Maar Afman heeft niet alleen contacten in de filmwereld, ook in de militaire wereld is hij thuis. Hij is tot eind jaren '80 reserve-majoor

bij het regiment Huzaren van Boreel van de Koninklijke Landmacht.[2] Hij is ook een actief lid van de Vereniging Officieren Cavalerie (VOC)[15], een privéclub voor militairen.

De VOC werd opgericht door verzetsstrijder P. J. Six[16], en gebruikt het logo van de Vereenigde Oostindische Compagnie. P. J. Six werkte na de Tweede Wereldoorlog nauw samen met generaal Kruls[16], en zat in de jaren ‘80 in de raad van advies van het Veteranen Legioen Nederland.[17] De voorouders van Six waren flink bij de VOC betrokken.[18]

Afman’s naam kwam in het onderzoek naar boven vanwege een miljoenenkrediet van Slavenburg’s Bank aan het Amsterdamse sekshuis Casa Rosso. De Casa Rosso wordt gerund door Maurits de Vries, ook wel Zwarte Joop of ‘de koning van de wallen’ genoemd.[6, 11]

Frans Afman had onder een valse naam rekeningen geopend voor Zwarte Joop. Op die rekeningen stond drie miljoen gulden. Volgens de officier van justitie was het niet zo nodig dat de Afman een bekentenis aflegt, omdat zijn handtekening onder de stukken staat.[19]

Afman accepteerde, net zoals vier andere collega’s bij de Slavenburg's Bank, een schikking van 10.000 gulden “*Daarmee bekende ik geen schuld. Ik was ervan af. En ik kreeg geen strafblad*" zegt Afman. De bank wilde zelfs voor hem betalen.[2]

mafia

Zwarte Joop heeft naast de Casa Rosso ook een casino. Hij runt dit Casino met Dino Cellini, de zakenpartner van Meyer Lansky, een bekend figuur uit de mafia.[20, 21, 22]
Tijdens de Tweede Wereldoorlog start de CIA een samenwerking met verschillende mafiafiguren. Ze willen gebruik van de connecties en de anti-communistische eigenschappen van de georganiseerde misdaad.[23, 24] Lansky was een van deze mafiosi. Zijn bank, Castle Bank & Trust, was het kanaal voor de financiering van geheime operaties van de CIA in landen in Latijns-Amerika enNoord-, Oost- en Zuidoost-Azie. Bij de geldstroom voor CIA-operaties in West-

Europa speelde een ander figuur uit de mafia, Michel Sindona, een grote rol.

Deze Sindona werkt onder andere samen met Charles Bluhdorn, de voorzitter van het Amerikaanse bedrijf Gulf & Western. Bluhdorn, die zelf ook films financieerde, deed veel (illegale) zaken met Michele Sindona[25]. Deze hechte samenwerking met Sindona zorgde voor een ongemakkelijke situatie bij het produceren van de film ‘The Godfather’.[26]

De carriere van Afman in de filmfinanciering is via Charles Bluhdorn begonnen. Bluhdorn had eerder al zaken gedaan met Slavenburg’s bank, en bracht Afman in contact met een bekende filmproducent, Dino deLaurentiis.[27]

Het lijkt er op dat de beschuldiging van Richard Brenneke wel eens zou kunnen kloppen.

bronnen ‘een bankschandaal’

1 jaarverslagen Slavenburg’s Bank via jaarverslagen.art-heritageabnamro.nl
2 Telegraaf 14-03-1992 p17
3 IISG, SPOK, SAVRZ 050 Doos 1-3
4 Trouw 18-12-1976
5 Leidse Courant 25-03-1986 p7
6 *Voorheen Slavenburg, De geheimen van Nederlands grootste bankonderzoek* – Rober van der Roer (1988)
7 *Het Nederlandse wapenexportbeleid, 1963-1988* - Ko Colijn & Paul Rusman (1989)
8 BVD Aurora-verslag van 11 en 14 mei 1982 (periode 2) via stichtingargus.nl/bvd
9 *Zwartboek F&S* uit het archief van het Spekulanten Onderzoeks Kollectief (SPOK) in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
10 het Vrije Volk 01-06-1988
11het Vrije Volk 24-11-1982
12 Leeuwarder Courant 17-05-1983
13 *Netwerk Gladio* - Hugo Gijsels (1991)
14 https://www.imdb.com/name/nm0012717/
15 https://web.archive.org/web/20250117035542/https://www.voc-cavalerie.nl/hollywood-banker-documentaire-over-frans-afman/
16 https://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn3/six
17 zonodig met behulp van wapens - Paul Krijnen
18 https://rijnlandgeschiedenis.nl/agenda/lisse-cultuur-historische-vereniging-oud-lisse/2022-02-15/sporen-van-six-in-lisse >
19 AD 02-12-1982
20 https://www.nytimes.com/1972/06/07/archives/lansky-indicted-in-us-tax-plot-alleged-aide-also-charged-in.html
21 *Perspectives on Organizing Crime: Essays in Opposition* - Alan A Block
22 *de mafia in Amsterdam* - Bart Middelburg
23 *the politics of heroin, CIA complicity in the global drug trad*e – Alfred W. McCoy (revised edition)
24 *Operation Gladio* - Paul L Williams

25 https://www.nytimes.com/1979/11/27/archives/sec-suing-gulf-and-western-charging-impropriety-and-fraud-gw-and.html
26 https://www.vanityfair.com/news/2009/03/godfather200903
27 De Volkskrant 23-01-1987